

”Jotta meidän olisi hyvä olla ja opiskella...”

Viidesluokkalaisten, vanhempien ja koulun näkemyksiä opiskeluhuollosta

Päälöydökset

- Valtaosa oppilaista voi hyvin ja viihtyy koulussa
- Pojat kokevat tulevansa huonommin toimeen opettajien kanssa kuin tytöt
- Oppilaiden vaikutusmahdollisuuksissa on edelleen kehitettävää
- Oppilailla on paljon huolenaiheita eikä niistä aina kerrota kenellekään
- Huolia kokeneet saavat muita enemmän opiskeluhuollon palveluja
- Laaja terveystarkastus koetaan hyödyllisenä perheen kannalta. Tukea vanhemmuuteen tarvitaan enemmän
- Opiskeluhuollon työtapojen painopiste on edelleen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa
- Oppilaskunnat ja vanhempainyhdistykset ovat harvoin mukana opiskeluhuollon suunnittelussa

Kirjoittajat

Marja-Leena Perälä

Tutkimusprofessori, THL

Nina Halme

Erikoistutkija, THL

Outi Kanste

Erikoistutkija, THL

Marke Hietanen-Peltola

Ylilääkäri, THL

Taina Huurre

Erikoistutkija, THL

Marjaana Pelkonen

Neuvotteleva virkamies, STM

Heidi Peltonen

Opetusneuvos, OPH

Jussi Pihkala

Opetusneuvos, OKM

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

OPETUSHALLITUS

JOHDANTO

Ensimmäistä kertaa on viidesluokkalaisilta ja heidän vanhemmiltaan kerätty samanaikaisesti otoksena tietoa siitä, miten oppilaat viihtyvät koulussa, millaisia ovat heidän vaikutusmahdollisuutensa sekä millaista tukea he tarvitsevat ja saavat opiskeluhuollosta. Lisäksi selvitettiin koulujen rehtoreille suunnatulla kyselyllä opiskeluhuollon nykytilaa perusopetuksessa.

Kokonaiskuvan saamiseksi tietoa kerättiin kaikilta edellä mainituilta tahoilta. Aikaisemmin tietoa on kerätty 8. ja 9. luokkalaisilta sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilta (Kouluterveyskysely) sekä eri-ikäisiltä oppilaita terveys- ja hyvinvointinäkökulmasta (WHO-koululaistutkimus). Lisäksi koulujen ja oppilaitosten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä on seurattu erillisin tiedonkeruin (TEAvisari).

Tiedonkeruut toteutettiin ennen oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) voimaantuloa (1.8.2014). Laki korostaa yhteisöllisyyttä ja ehkäisevää toimintaa. Lisäksi laissa vahvistetaan opiskeluhuollon johtamista toiminnallisena kokonaisuutena sekä turvataan myös toisen asteen opiskelijoille oikeus opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluihin. Tuloksia voidaan hyödyntää opiskeluhuollon ja sen johtamisen kehittämisessä ja uuden lain toimeenpanossa kouluissa, oppilaitoksissa ja kunnissa.

TULOKSET

Poikien kouluviihtyvyydessä parannettavaa

Pojista 65 prosenttia ja tytöistä lähes 80 prosenttia koki koulunkäynnin kivana. Suurin osa tytöistä ja pojista koki olevansa usein iloisia ja hyvällä tuulella sekä koulussa (84 vs. 82 %) että kotona (81 vs. 88 %). Vanhemmat arvioivat lapsen mielialan sekä koulussa että kotona hieman paremmaksi kuin oppilaat itse.

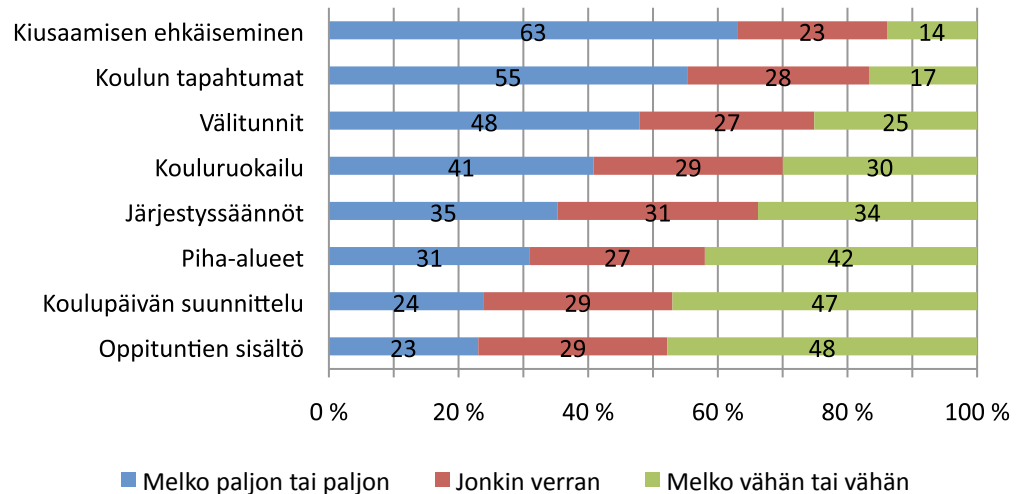
Lähes kaikilla oppilailla (95 %) oli vähintään kaksi hyvää kaveria. Noin 70 prosenttia oppilaista kertoi tulevansa myös hyvin toimeen koulukavereiden kanssa. Tytöt kokivat tulevansa toimeen opettajien kanssa selvästi paremmin kuin pojat (71 vs. 53 %). Vanhemmista 71 prosenttia arvioi lapsen tulevan toimeen opettajien kanssa hyvin.

Suurin osa (69 %) oppilaista piti luokan työrauhaa hyvänä. Vanhemmista 76 prosenttia arvioi luokan työrauhan hyväksi. Valtaosa tytöistä ja pojista (83 vs. 87 %) piti luokan ilmapiiriä sellaisena, jossa uskaltaa sanoa mielipiteensä.

Vaikutusmahdollisuuksissa edelleen kehitettävää

Noin 90 prosenttia oppilaista koki opettajan kuuntelevan heitä silloin, kun heillä on asiaa. Lähes kaksi kolmannelta oppilaista (noin 60 %) koki, että opettajalta saa usein kannustusta ja rohkaisua. Suuri osa oppilaista ja vanhemmista (84–87 %) oli sitä mieltä, että opettajat kohtelevat oppilaita reilusti ja tasa-arvoisesti.

Viidennes oppilaista koki, että heillä oli paljon vaikutusmahdollisuuksia koulussa. Poikien mielestä vaikutusmahdollisuudet olivat hieman paremmat kuin tyttöjen. Eniten oli mahdollisuuksia vaikuttaa kiusaamisen ehkäisemiseen ja selvittämiseen sekä koulun tapahtumien suunnitteluun, vähiten koulupäivän ja oppituntien sisällön suunnitteluun (kuvio 1).

Kuvio 1. Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet koulussa.

Tuen tarpeet ja avun saaminen

Useimmat oppilaiden huolenaiheet liittyivät erilaisiin kipuihin ja särkyihin, väsymykseen, koulussa pärjäämiseen, ulkonäköön, syömiseen, mielialaan ja ihmissuhteisiin sekä rahan riittävyyteen perheessä (kuvio 2). Lisäksi huolta aiheuttivat oma arkuus (35 %), vanhempien kanssa toimeen tuleminen (30 %) ja netissä tapahtuneet asiat (24 %). Tyttöillä oli huolia hieman enemmän kuin pojilla.

Huolista ei aina kerrottu kenellekään (kuvio 2). Useimmat saivat apua huoliinsa äidiltä (86 %), isältä (62 %), kavereilta (68 %), sisaruksilta (38 %) ja muilta sukulaisilta (34 %) sekä netistä (13 %). Koulussa apua saatiin opettajalta (25 %) ja kouluterveydenhoitajalta (20 %). Niillä oppilailla, joilla oli hyvä suhde vanhempiin, ja jotka kokivat luokan ilmapiirin myönteiseksi, oli vähemmän huolia.

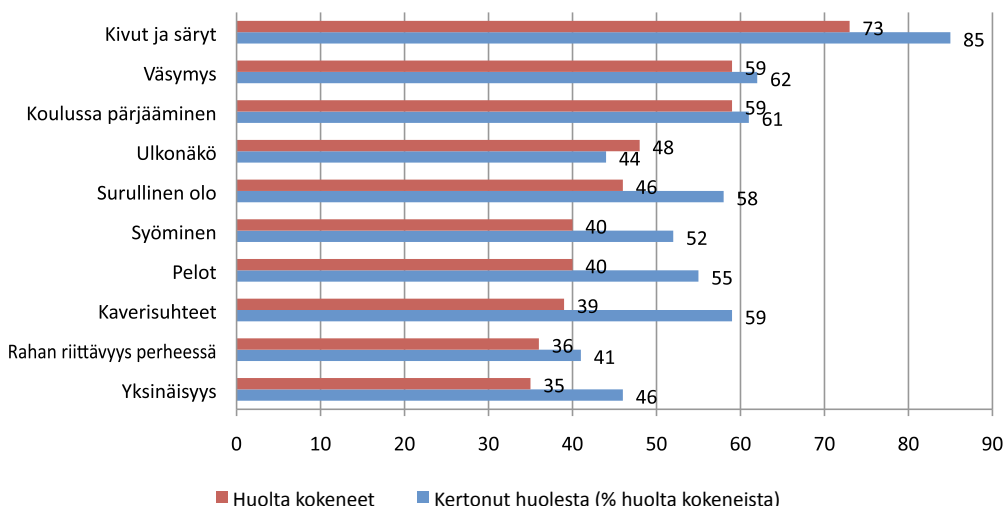
Oppilaista 14 prosenttia oli kokenut joskus kiusaamista koulussa. Kiusaamisesta oli usein kerrottu vanhemmille (80 %) ja ystäville (76 %). Koulussa siitä oli kerrottu opettajalle (65 %), terveydenhoitajalle (20 %), kuraattorille (16 %) ja psykologille (5 %). Kiusaamisesta kertominen ei kaikkien oppilaiden kohdalla ollut johtanut toimenpiteisiin (16 %) tai varmistukseen siitä, että kiusaaminen oli loppunut (15 %). Oppilaat, joita oli kiusattu tai joilla oli ollut keskimääräistä enemmän huolia, olivat käyneet koulun terveydenhoitajalla, lääkäriellä ja kuraattorilla muita useammin.

Näin tutkimus tehtiin

Viidesluokkalaisten ja heidän vanhempiensa tai huoltajiensa sähköinen kysely toteutettiin keväällä 2013. Jokaisesta Suomen kunnasta valittiin oppilasmäärältään suurin suomenkielinen koulu vuoden 2012 kuntajaon ja oppilaitosrekisterin mukaan. Jokaisesta näistä kouluista otettiin mukaan tutkimukseen yksi viides luokka.

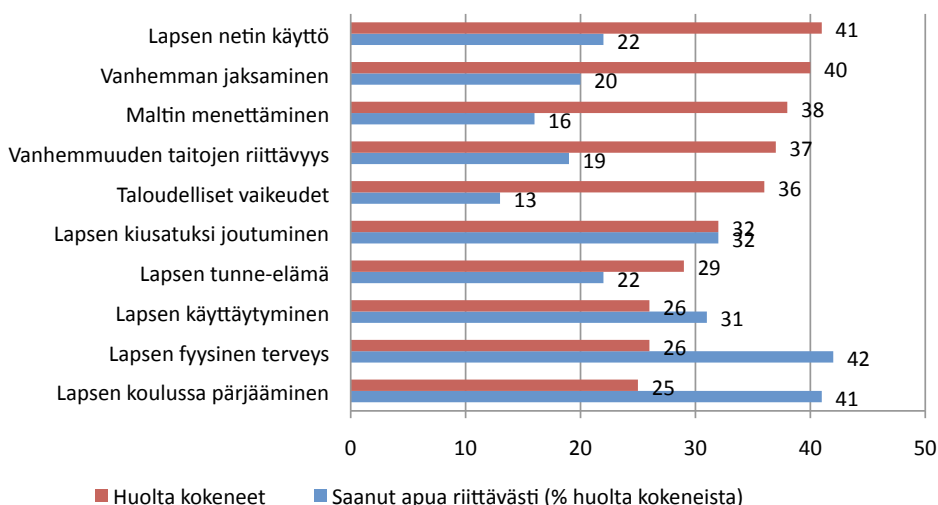
Tutkimusaineisto muodostui 3 371 viidesluokkalaisten ja 1 626 vanhemman vastauksesta. Kyselyyn osallistuneiden koulujen osalta vastausprosentti oli oppilailta 65 ja vanhemmilla 31 prosenttia. Oppilaista 51 prosenttia oli tyttöjä ja 49 prosenttia poikia. Kyselyyn vastanneista vanhemmista suurin osa oli äitejä (86 %). Vuoden 2012 kuntajaon mukaisesti mukana tutkimuksessa oli 315 kuntaa. Vastauksia saatiin 257 kunnasta, jolloin kuntakohtainen peitto oli noin 80 prosenttia.

Opiskeluhoitoryhmien sähköinen kysely toteutettiin kaikissa peruskouluissa koko maassa syksyllä 2013 yhteistyössä TEA-tiedonkeruun kanssa. Tiedonkeruulomake lähetettiin kaikkien peruskoulujen rehtoreille (N = 2 743). Kyselyyn toivottiin vastattavan yhteistyössä koulun opiskeluhoitoryhmän kanssa. Kyselyyn vastasi 1 270 koulua (46 % kouluista).

Kuvio 2. Oppilaiden tavallisimmat huolenaiheet ja niistä kertominen (%).

Vanhemmat kokivat huolta lapsen netin käytöstä, kiusatuksi joutumisesta, tunne-elämästä, käyttäytymisestä, fyysisestä terveydestä ja koulussa pärjäämisestä. Vanhemmilla oli huolta myös omasta jaksamisesta, maltin menettämisestä, vanhemmuuden taitojen riittävydestä ja perheen taloudesta. Kokemus huoliin saadusta avusta vaihteli. Apua saatiin enemmän lapsen asioihin liittyviin kuin vanhempana toimimiseen liittyviin huoliin (kuvio 3).

Kuvio 3. Vanhempien tavallisimmat huolenaiheet ja avun saaminen (%).

Oppilaiden mukaan viidennen luokan terveystarkastukset olivat toteutuneet kattavasti (97 %). Terveystarkastuksessa oli puhuttu lähes aina oppilaalle tärkeistä asioista (92 %) ja hänen mielipidettään oli kuunneltu (89 %). Koko perheen hyvinvointia oli selvitetty oppilaiden mielestä kuitenkin vain noin kahdessa kolmanneksessa tarkastuksista (65 %).

Terveystarkastukseen osallistuneista vanhemmista yli 70 prosenttia piti tarkastusta perheen kannalta hyödyllisenä. Kuitenkin kolmannes vanhemmista piti saamaansa tietoa ja tukea vanhemmuuteen osin riittämättömänä. Tapaamisessa oli puhuttu vanhemmille tärkeistä asioista (89 %), heidän mielipidettään oli kuunneltu (91 %) ja selvitetty koko perheen hyvinvointia (72 %).

KIRJALLISUUTTA

Kouluterveyskysely.
www.thl.fi/kouluterveyskysely.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki
1287/2013.

Perälä M-L, Hietanen-Peltola M, Halme N, Kanste O, Pelkonen M, Peltonen H, Huurre T, Pihkala J & Heiliö P-L. 2014. Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. *Opas 36/2014*, THL (painossa).

TEAvisari. www.thl.fi/teaviisari.

WHO-koululaistutkimus (HBSC-STUDY). 2012. Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä muutokset Suomessa ja Pohjoismaissa 1994–2010. Koulutuksen seurantaraportit 2012:8. Opetushallitus ja Jyväskylän yliopisto, Tampere.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
PL 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-302-302-4 (painettu)
ISBN 978-952-302-303-1 (verkko)
ISSN 2323-5179

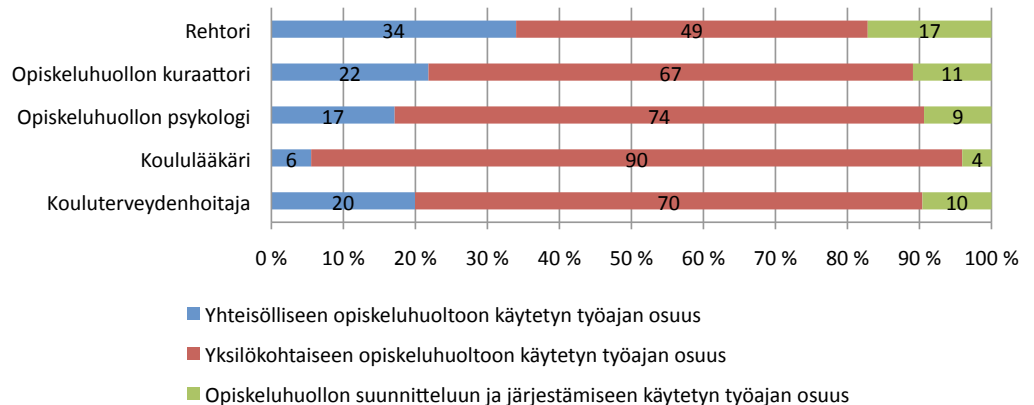
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-303-1>
julkari.fi

Tämän julkaisun viite:
Perälä ym. 2014. 'Jotta meidän olisi hyvä olla ja opiskella...' Viidesluokkalaisten, vanhempien ja koulun näkemyksiä opiskeluhollost. Tutkimuksesta tiiviisti, syyskuu 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Opiskeluhoito painottuu yksilökohtaiseen työhön

Opiskeluhoito on moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, joten siinä tarvitaan sopimista työnjaosta ja yhteistyön tekemisen tavoista. Vastuista opiskeluhoitotyössä oli sovittu useimmin joko kirjallisesti tai suullisesti koulun sisällä. Sen sijaan ulkopuolisten tahojen, kuten lastensuojelun, nuorisotoimen, kasvat- ja perheneuvolan sekä muun terveydenhuollon kanssa vastuista oli sovittu harvemmin (48–77 %). Koulun opiskeluhoitoa koskevia suunnitelmia käsiteltiin valtaosassa kouluja opettajien kesken (89 %) mutta vain harvoissa oppilaskunnan (8 %) tai vanhempien tai vanhempainyhdistysten (13 %) kanssa.

Opiskeluhollossa toimivat ammattilaiset käyttivät työaikaansa enemmän yksilökohtaiseen kuin yhteisölliseen opiskeluhoitoon (kuvio 4.)

Kuvio 4. Opiskeluhollossa toimivien ammattilaisten työajan jakautuminen.

PÄÄTELMÄT

Opiskeluhoillon ja muiden palvelujen kehittämisen tueksi tarvitaan kattavaa tietoa lasten ja vanhempien tuen tarpeista ja kokemuksista avun saamisesta. Tulokset vahvistavat 11–12 -vuotiaiden lasten pystyvän vastaamaan sähköiseen kyselyyn luotettavasti ja arvioimaan omia kokemuksiaan ja saamaansa tukea. Systemaattisen seurantatiedon saaminen tämän ikäisten ja nuorempien lasten tilanteesta on välttämätöntä jatkossa. Perheen tilanne on vahvasti yhteydessä lasten hyvinvointiin, terveyteen ja koettuun tuen saantiin, joten kokonais kuvan saamiseksi on samanaikaisesti tarpeen kerätä tietoja myös vanhemmilta.

Opiskeluhoitoon tarvitaan keinoja, joilla vahvistetaan yhteisöllisyyttä, tuetaan osallisuutta sekä edistetään huolten esiin tuomista ja tunnistamista. Lisäksi opiskeluhoitoa tulee edelleen kehittää, etenkin vanhemmuuden tukemisen osalta. Laajat terveystarkastukset ovat osoittautuneet hyödyllisiksi ja tiiviimpi palvelujen käyttö kertoo palvelujen reagoivan avun ja tuen tarpeeseen.

Opiskeluhoitoa ei suunnitella aina riittävän monialaisena yhteistyönä. Tästä syystä palvelut voivat jäädä hajanaisiksi ja toimintatavat vaihdella koulukohtaisesti. Painopiste on yksilökohtaisessa opiskeluhollossa ja opiskeluhoillon palvelut eivät kaikilta osin vastaa tarpeita. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki velvoittaa yhteneviin opiskeluhoillon johtamisen rakenteisiin ja painottaa yhteisöllistä työtä. Opiskeluhoitotyön kehittäminen lain mukaisesti vastaa tässäkin tutkimuksessa esiin tulleisiin haasteisiin.